

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาประเทศ ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคม โดยมีการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (พุทธศักราช 2525 - 2529) และต่อเนื่องมาจนถึงฉบับที่ 6 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน (พุทธศักราช 2530 - 2534) นอกจากนี้รัฐบาลยังได้กำหนดให้พุทธศักราช 2530 เป็นปีท่องเที่ยวไทยอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนั้นนับเป็นรายได้อันดับหนึ่งของประเทศ กล่าวคือในพุทธศักราช 2528 ทำรายได้ถึงสามหมื่นหนึ่งพันเจ็ดร้อยหกสิบแปดล้านบาท (ททท. 2529 : 4)

สำหรับการท่องเที่ยวภายในประเทศก็นับว่ามีความสำคัญไม่น้อย เพราะนอกจากจะเป็นการปูพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากต่างชาติแล้วยังให้ประโยชน์ในแง่การสงวนเงินตราไม่ให้รั่วไหลออกนอกประเทศ ช่วยปลูกฝังความรัก ความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย ห่วงแหนทรัพยากรของชาติและประโยชน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวไม่ในสถานที่ต่าง ๆ เป็นผู้มีหูตากว้างไกล ได้รับความรู้ในหลาย ๆ ด้าน อันอาจก่อให้เกิดแนวความคิด ที่จะกลับมาแก้ไข ปัญหาในท้องถิ่นคนและพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป

ดังนั้น หากการท่องเที่ยวภายในประเทศได้รับการพัฒนาส่งเสริมและยกระดับมาตรฐานการนำเที่ยวแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยเอง และต่อประเทศชาติโดยรวม ในการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ วิชาดวงศ นพรัตน์ (2517 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า การนำเอาแนวการจัดการท่องเที่ยวมาสัมพันธ์กับหลักการให้ความรู้ทางการศึกษาจะเป็นการส่งเสริมให้มีการขยายตัวในการท่องเที่ยวอันเนื่องจากการดึงดูดใจคนจากหลาย ๆ แขนงอาชีพหันมาสนใจสาระ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว แนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะที่กล่าวมานี้ก็คือ การส่งเสริมโดยอาศัยหลักของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา
 นั่นเอง

การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเป็นสภาพการณ์เรียนรู้บางอย่างหนึ่ง ซึ่งรัชชวชิร
 ไทย (2529 : 1) สรุปไว้ว่าเป็นการออกไปเผชิญกับบุคคลสถานที่ ตลอดจนสิ่ง
 ต่าง ๆ ของผู้เรียน หรือนักท่องเที่ยว เช่น การไปเยี่ยมชมองค์การ สถาบัน และ
 สถานที่สำคัญต่าง ๆ โดยการไปนั้นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ไว้
 ล่วงหน้าในอันที่จะได้เรียนรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ หรือขบวนการต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่
 ในสถานที่นั้น จะโดยวิธีสัมภาษณ์ ใ้ถาม รั้บฟัง ทดสอบ การเห็นและการสังเกตก็ตาม

ลักษณะเด่นของการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาคือ นักท่องเที่ยวจะได้เห็นสิ่ง
 ต่าง ๆ จากสภาพความเป็นจริง จะคือสังเกตธรรมชาติ ได้เรียนรู้ศิลปะ ประวัติศาสตร์
 วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้
 จากของจริง ผู้เรียนจะได้ใช้ความคิด การสังเกต ความสนใจ ทำให้รู้จักมองชีวิตในแง่
 ต่าง ๆ ได้รับความรู้ ความคิดเห็นและการกระทำของผู้อื่น นอกจากนั้นผลพลอยได้อีก
 อย่างหนึ่งก็คือ ความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เนื่องจากได้ร่วมเรียนรู้และทำ
 กิจกรรมต่าง ๆ ควบกันอย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาที่จะให้ประโยชน์นั้นมิได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาไกลใกล้
 ของสถานที่ท่องเที่ยว หรือช่วงเวลาในการท่องเที่ยว หากแต่ขึ้นอยู่กับกำหนดการและ
 การวางแผนอันรอบคอบรัดกุมของผู้จัดการท่องเที่ยวที่มุ่งจะให้เนื้อหาสาระทางการศึกษา
 ที่เป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้คุ้มกับเวลาและทรัพยากรที่ต้องเสียไป เนื้อหา
 ประกอบการบรรยายในการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเตรียมและจัดให้เหมาะสม เพื่อ
 ให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนให้มีการประเมินผลของกิจกรรม
 เพื่อการศึกษาที่จัดขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเพื่อศึกษานั้นอาจเกิด
 ปัญหาและอุปสรรคขึ้นได้นานาประการ ที่สำคัญก็ได้แก่ (อุทัย บุญประเสริฐ และ
 วิลาศวงศ์ นพรัตน์ 2517 : 10-17)

1. ปัญหาการขาดการวางแผน เช่น การขาดการเตรียมงานขั้นต้นในระดับนโยบายและวัตถุประสงค์ว่าจะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวอย่างไร ขาดการศึกษาเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปโดยละเอียดมาประกอบการวางแผนให้การศึกษา ขาดการแนะนำผู้ที่จะไปให้ทราบถึงเรื่องราวของแหล่งที่จะไปศึกษาในแง่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจในแง่การศึกษาแก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนขาดการวางแผนจัดหาวิทยากรผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์และมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น
2. ปัญหาเกี่ยวกับการมุ่งแต่ในเรื่องการค้าของบริษัทท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวที่คำนึงถึงแต่ผลกำไร และความสะดวกของตน จนในบางครั้งมองข้ามสาระประโยชน์ในแง่การศึกษาที่จะให้นักท่องเที่ยว
3. ปัญหาการขาดหน่วยงานที่จะส่งเสริมการศึกษานอกสถานที่ โดยเฉพาะที่มีอยู่ในปัจจุบันก็มีแต่ในรูปบริษัท และองค์กรที่เป็นรัฐวิสาหกิจ ซึ่งก็ยังไม่ได้นำเรื่องการศึกษาเพื่อการศึกษาเท่าที่ควร
4. ปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในเรื่องของความเพลิดเพลินและการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษายังไม่แพร่หลาย
5. ปัญหาการขาดการประเมินและติดตามผล เพื่อให้ทราบถึงความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว ตลอดจนข้อดีข้อเสียของกิจกรรมเพื่อการศึกษาที่จัดขึ้น อันจะเป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาในครั้งต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อศึกษานั้น เป็นการจัดการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์และเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างออกไปจากการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจชมรมคาและท่องเที่ยวการวางแผนเตรียมงานที่รอบคอบรัดกุมกว่าการท่องเที่ยวทั่ว ๆ ไป นับแต่การเตรียมงานไปจนถึงขั้นประเมินและติดตามผล โดยที่การจัดการท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่กระทำโดยองค์กรในรูปบริษัทเอกชน ซึ่งมุ่งผลกำไรในทางการค้าเป็นหลัก การเตรียมการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

ของอาศัยการวางแผนที่รัดกุมและมีขอบเขตจำกัด ทำให้การแก้ไขปัญหาในการจัดการ
ห้องเที่ยวเพื่อการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

หนทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับขีดจำกัดของการจัดการห้องเที่ยวเพื่อ
การศึกษาคือ การศึกษาให้ทราบและเข้าใจถึงสถานการณ์ในปัจจุบันของการจัดการ
ห้องเที่ยวเพื่อการศึกษา ทิศนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องในค่านนี้โดยตรง ความคิดเห็น
ที่ได้นอกจากจะชี้ให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของปัญหาแล้ว ยังจะช่วยให้เข้าใจถึงข้อจำกัด
ต่าง ๆ ที่จะเป็ประโยชน์ต่อการศึกษานาแนวทางและรูปแบบที่เหมาะสมในการส่งเสริม
ให้มีการสอดแทรกเนื้อหาสาระทางการศึกษาเข้าไปในการจัดการห้องเที่ยวอีกรูปหนึ่ง
ในอนาคต ซึ่งนอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ักห้องเที่ยวแล้ว ยังจะให้เนื้อหา
สาระอย่างเป็นระบบระเบียบเกี่ยวกับสภาพสังคม ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์
ตลอดจนความรู้ในแง่อื่น ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพการห้องเที่ยว
ให้ดียิ่งขึ้น อันจะสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่จะพัฒนามาตรฐานการจัดการห้องเที่ยวให้
เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจการห้องเที่ยว ซึ่งมี
ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการห้องเที่ยวเพื่อการศึกษาของบุคลากรใน
อุตสาหกรรมห้องเที่ยวทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เป็นบุคลากรระดับบริหาร
และระดับปฏิบัติการขององค์กรในอุตสาหกรรมห้องเที่ยวทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชน
ประเภทให้บริการนำเที่ยวเฉพาะในประเทศเท่านั้น
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการห้องเที่ยว
เพื่อการศึกษาในค่านต่อไปนี้

การวางแผนเตรียมการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ความรู้ต่าง ๆ ที่ให้แก่
นักท่องเที่ยว วิธีการนำเสนอความรู้ และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการ
ท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

คำจำกัดความในการวิจัย

บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการ
จัดการท่องเที่ยวทั้งในระดับบริหาร ซึ่งหมายถึงผู้วางแผน หรือวางนโยบายในการจัด
การท่องเที่ยว และระดับปฏิบัติการ ซึ่งหมายถึงผู้รับนโยบายมาปฏิบัติ อันได้แก่ มัคคุเทศก์
หรือผู้นำการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หมายถึง สภาพการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้ออกไป
พบเห็นบุคคล สถานที่ ตลอดจนสิ่งต่าง ๆ โดยได้รับความรู้ ประสบการณ์ หรือแง่คิด
นอกเหนือไปจากความเพลิดเพลิน หรือความบันเทิง ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทั่วไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อให้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน
ของการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว โดยบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งในภาค
รัฐบาลและภาคเอกชน

2. เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาส่งเสริมและยกระดับการท่องเที่ยวเพื่อ
การศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น